

## **IZDVAJANJE (VAN)BRAČNE STEČEVINE U NASLJEDNOM PRAVU U BOSNI I HERCEGOVINI S OSVRTOM NA PRAVO EVROPSKE UNIJE**

**Sažetak:** Zahtjev za izdvajanje bračne stečevine predstavlja pravo bračnog odnosno vanbračnog partnera kao nasljednika u ostavinskom postupku, na osnovu kojeg isti zahtijeva da se iz ostavinske mase izdvoji njegova bračna/vanbračna stečevina, koju je stekao sa ostaviocem u toku trajanja braka odnosno vanbračne zajednice. Kao posljedica izdvajanja bračne/vanbračne stečevine iz ostavinske mase, dolazi do smanjenja ostavinske mase, odnosno izdvajanja dijela koji pripada bračnom odnosno vanbračnom partneru i predstavlja njegovu bračnu/vanbračnu stečevinu sa ostaviocem.

Obzirom na postojeće promjene u društvenim odnosima i povećanu mobilnost stanovništva, u praksi se pojavljuje sve veći broj imovinskih odnosa bračnih partnera koje karakteriše element inostranosti, odnosno poveznica sa stranom državom, bilo da bračni partneri žive odnosno zasnuju uobičajeno boravište u stranoj državi ili imaju nepokretnu imovinu u stranoj državi. Kako bi se odredila međunarodna nadležnost suda i mjerodavno pravo u predmetima sa elementom inostranosti, primjenjuju se važeće zakonske odredbe nacionalnog prava koje regulišu pitanja međunarodne nadležnosti i mjerodavnog prava, dok se u Evropskoj uniji za navedena pitanja primjenjuje Uredba EU br.2016/1103 o bračnoimovinskom režimu.

U radu će se analizirati položaj bračnog odnosno vanbračnog partnera kao nasljednika u ostavinskom postupku, sadržaj zahtjeva za izdvajanje bračne stečevine u ostavinskom postupku, kao i postupak izdvajanja bračne stečevine te pravne posljedice izdvajanja bračne stečevine na ostavinski postupak, kao i ukazati na pravnu regulativu Evropske unije kojom se uređuje pitanje međunarodne nadležnosti i mjerodavnog prava u odnosu na zahtjev za izdvajanje bračne stečevine u ostavinskom postupku.

**Ključne riječi:** ostavinski postupak, ostavinska masa, bračna/vanbračna stečevina, izdvajanje bračne stečevine, Uredba br.2016/1103 o bračnoimovinskom režimu.

### **1. Uvod**

Predmet nasljeđivanja u ostavinskom postupku odnosno ostavinu/zaostavštinu čine sva ona subjektivna građanska prava koja pripadaju ostaviocu u trenutku njegove smrti. Ostavinski sud odnosno notar kao povjerenik suda u toku ostavinskog

postupka utvrđuje koja sve imovina predstavlja ostavinu/zaostavštinu ostavioca, a na osnovu saznanja do kojih dolazi od stranaka u postupku – nasljednika.

Tokom provođenja ostavinskog postupka, u praksi se nerijetko mogu javiti situacije u kojima imovina koja je u javnim registrima upisana kao vlasništvo ostavioca, predstavlja njegovu bračnu/vanbračnu stečevinu sa njegovim bračnim/vanbračnim partnerom. Kako je navedena imovina bračna/vanbračna stečevina, ista ne predstavlja vlasništvo ostavioca, nego njegovo suvlasništvo zajedno sa neupisanim bračnim/vanbračnim partnerom. Neupisani bračni/vanbračni partner kao stranka u ostavinskom postupku ima pravo da zahtijeva izdvajanje bračne/vanbračne stečevine, da bi se na osnovu istog izvršilo izdvajanje njegovog suvlasničkog dijela iz ostavinske mase. Zahtjev za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine, ukoliko podnosilac zahtjeva predstavlja stranku u ostavinskom postupku, se postavlja u toku ostavinskog postupka, a do donošenja pravosnažne odluke u ostavinskom predmetu, pri čemu među strankama može a i ne mora postojati spor u pogledu prava na postavljanje navedenog zahtjeva, od čega ovisi i odlučivanje o postavljenom zahtjevu, odnosno odlučivanje u okviru parničnog postupka u slučaju postojanja spora kao i mogućnost donošenja odluke u okviru ostavinskog postupka onda kada ne postoji spor.

## **2. Bračni odnosno vanbračni partner kao nasljednik u ostavinskom postupku<sup>4</sup>**

Ostavinski postupak karakteriše načelo jednostranačja, za razliku od parničnog postupka koji ima dvostranačni karakter, a odnosi se na to da u parničnom postupku postoje najmanje dvije stranke, tužilac i tuženi kao nosioci suprotnih interesa.<sup>1</sup> Načelo jednostranačja podrazumijeva da u ostavinskom postupku postoji samo jedna stranka, obzirom da nema suprostavljene strane; ta jedna stranka u ostavinskom postupku jeste svaka osoba koja tvrdi da joj pripada neko pravo iz ostavine.<sup>2</sup> Shodno načelu jednostranačja, strankom u ostavinskom postupku se smatraju nasljednici i legatari kao i druge osobe koje ostvaruju neko pravo iz ostavine.<sup>3</sup> Stranka u ostavinskom postupku može biti svaka fizička i pravna osoba koja po zakonu može ostvarivati neko pravo iz ostavine, a u vezi stranačke sposobnosti shodno će se primjenjivati, pored pravila nasljednog prava, i pravila parničnog postupka.<sup>4</sup> Stranačku sposobnost u ostavinskom postupku imaju nasljednici, legatari

1 B. Čalija, S. Omanović, *Građansko procesno pravo*, Univerzitet u Sarajevu, Pravni fakultet, 2000, 139.

2 Dž. Suljević, „*Ugovor o nasljeđivanju u međunarodnom privatnom pravu*“, magistarski rad, Pravni fakultet Univerziteta u Zenici, Zenica, 2017, 2-3.

3 Član 203. Zakona o nasljeđivanju u FBiH, u daljem tekstu: ZN FBiH („*Službene novine FBiH*“, br.80/2014, 32/2019), čl.203. Zakona o nasljeđivanju BD BiH, u daljem tekstu: ZN BD BiH („*Službeni glasnik BD BiH*“, br.36/2017), čl.92. Zakona o vanparničnom postupku RS, u daljem tekstu: ZVP RS („*Službeni glasnik RS*“, br.36/2009, 91/2016) sadrži istovjetnu odredbu s tim što umjesto termina „stranke“, koristi termin „učesnici“.

4 Stranačka sposobnost znači sposobnost biti nosilac procesnih prava i dužnosti u parničnom odnosno vanparničnom postupku, radi ostvarivanja određenog subjektivnog građanskog prava. U ostavinskom

i druge osobe koje ostvaruju neko pravo iz ostavine.<sup>5</sup> Stranke u ostavinskom postupku, mogu biti fizičke osobe, kao i pravne osobe, s tim da pravne osobe mogu nasljeđivati samo na osnovu testamenta, a ista pravila važe i za legat i druge koristi iz testamenta.<sup>6</sup> Nasljednik, odnosno stranka u ostavinskom postupku može biti i začeto dijete – *nasciturus*, pod uslovima da je začeto u trenutku otvaranja naslijeđa (delacije) te da se rodi živo, a isto predstavlja izuzetak od pravila da nasljednik može biti samo osoba koja je živa u trenutku otvaranja naslijeđa.<sup>7</sup>

Bračni odnosno vanbračni partner ostavioca predstavlja stranku u ostavinskom postupku, obzirom je isti pozvan na naslijeđe kao potencijalni zakonski nasljednik ostavioca, a u skladu sa važećim odredbama nasljednog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini prema kojima su zakonski nasljednici iza umrlog ostavioca svi njegovi potomci, njegovi usvojenici i njihovi potomci, njegov bračni partner, njegovi roditelji, njegovi usvojitelji, njegova braća i sestre i njihovi potomci, njegovi djedovi i nane i njihovi potomci, njegovi ostali preci, te da isti nasljeđuju ostavioca po nasljednim redovima.<sup>8</sup>

Bračni odnosno vanbračni partner u okviru svoje procesne sposobnosti samostalno preduzima radnje u ostavinskom postupku, a procesna sposobnost zakonom se priznaje osobama koje imaju potpunu poslovnu sposobnost.<sup>9</sup> Ukoliko je bračni odnosno vanbračni partner osoba koja ima ograničenu poslovnu sposobnost, može samostalno preduzimati samo radnje koje zakon dozvoljava, poput stjecanja imovine bestereto, odnosno davanje nasljedničke izjave o prihvatanju naslijeđa, kako svog dijela, tako i ustupljenih dijelova, dok je za druge poslove, kao što je ustupanje ili odricanje nasljedstva, potrebna je saglasnost zakonskog zastupnika.<sup>10</sup> Poslovno nesposobne osobe mogu preduzimati radnje u ostavinskom postupku samo putem zakonskog zastupnika. Bračni odnosno vanbračni partner koji ima procesnu sposobnost, radnje u ostavinskom postupku može poduzimati lično ili preko punomoćnika.<sup>11</sup> Za zastupanje preko punomoćnika u ostavinskom postupku važe odredbe koje se primjenjuju za zastupanje preko punomoćnika u vanparničnom

---

postupku subjektivno građansko pravo se ogleda u nekom pravu iz ostavine, kao što je pravo biti nasljednik, biti legatar, biti povjerilac ostavine itd.; B. Čalića, S. Omanović, 141.

5 Stranačku sposobnost imaju fizičke osobe (fizičke osobe stranačku sposobnost stječu rođenjem, a gube smrću) i pravne osobe (pravne osobe koje su stekle pravnu sposobnost osnivanjem na osnovu zakona i/ili upisom u odgovarajući registar-političko teritorijalne zajednice, privredna društva, ustanove, udruženja itd.), ali i druge osobe određene posebnim propisima ili odlukom suda; čl.291. Zakona o parničnom postupku FBiH („Službene novine FBiH“, br.53/03, 73/05, 19/06, 98/15), čl.291. Zakona o parničnom postupku RS („Službeni glasnik RS“, br.572003, 85/2003, 74/2005, 63/2007, 105/2008, 45/2009, 49/2009, 61/2013), čl.40. Zakona o parničnom postupku BD BiH („Službeni glasnik BD BiH“, br.28/2018, 6/2021).

6 Čl.157. st.1. ZN FBiH, čl.162. st.1. ZN BD BiH, čl.148. st.1. Zakona o nasljeđivanju RS, u daljem tekstu ZN RS („Službeni glasnik RS“, br. 1/2009, 55/2009, 91(2016, 28/2019, 82/2019).

7 Čl.157. st.2. ZN FBiH, čl. 162. st.2. ZN BD BiH, čl. 148. st.2. ZN RS; M. Čolaković, „Nasljednopravni status *nascitursa*“, *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br.11, 2013, 294.

8 Čl.8. ZN FBiH, čl.8. ZN BD BiH, čl. 8. ZN RS

9 Čl.292. ZPP FBiH, čl.292. ZPP RS, čl.41. ZPP BD BiH

10 E. Bikić, S. Suljević, „Nasljedno pravo“, *Planjx Group*, 2014, 299.

11 Čl.300. st.1. ZPP FBiH, čl.300. st.1. ZPP RS, čl.49. st.1. ZPP BD BiH

postupku, uz odgovarajuću primjenu odredbi o zastupanju preko punomoćnika sadržanih u zakonu o parničnom postupku.<sup>12</sup>

## **2.1. Nasljedna prava bračnog odnosno vanbračnog partnera u ostavinskom postupku**

Nasljedno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini je uređeno na entitetskom nivou, pa tako nasljednopravne odnose uređuju tri zakona, i to Zakon o nasljeđivanju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakon o nasljeđivanju Republike Srpske i Zakon o nasljeđivanju Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Sva tri navedena zakona predviđaju da bračni partner ostavioca spada u krug zakonskih nasljednika ostavioca, dok Zakon o nasljeđivanju u Federaciji BiH i Zakon o nasljeđivanju Brčko Distrikta BiH predviđaju i vanbračnog partnera kao zakonskog nasljednika ostavioca, odnosno isti je u pravu nasljeđivanja izjednačen da bračnim partnerom, dok Zakon o nasljeđivanju Republike Srpske ne predviđa vanbračnog partnera/vanbračnog supružnika kao zakonskog nasljednika ostavioca.<sup>13</sup>

Bračni partner/supružnik ostavioca predviđen je u krugu zakonskih nasljednika prvog nasljednog reda, te u krugu nasljednika drugog nasljednog reda. Bračni partner/supružnik ostavioca kao nasljednik prvog nasljednog reda nasljeđuje ostavinu na jednake dijelove zajedno sa ostalim nasljednicima iz prvog nasljednog reda.<sup>14</sup> Bračni partner/supružnik kao zakonski nasljednik drugog nasljednog reda nasljeđuje jednu polovinu ostavine, a roditelji umrlog nasljeđuju drugu polovinu ostavine na jednake dijelove.<sup>15</sup> Prema važećem Zakonu o nasljeđivanju u FBiH odnosno Zakonu o nasljeđivanju Brčko Distrikta BiH, vanbračni partner/vanbračni supružnik ostavioca kao zakonski nasljednik ostavioca nasljeđuje po jednakim pravilima kao i bračni partner/supružnik.

Da bi se bračni odnosno vanbračni partner smatrao zakonskim nasljednikom ostavioca, potrebno je da se ispuni uslov da je brak prestao smrću ostavioca, odnosno

12 U skladu sa važećim zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini, punomoćnik fizičkih i pravnih osoba može biti advokat, advokatsko društvo ili uposlenik službe za pravnu pomoć. Kada se radi o fizičkoj osobi kao stranci, njen punomoćnik može biti i bračni odnosno vanbračni partner ili srodnik po krvi ili tazbini, pri čemu punomoćnik mora dokazati srodstvo prezentiranjem odgovarajućih javnih isprava. Punomoćnik pravne osobe može biti i uposlenik te pravne osobe, a isti je dužan dokazati svojstvo uposlenika. Punomoć se u pravilu mora prezentirati u pismenom obliku u posebnoj ispravi. Punomoć se može dati i usmeno na zapisnik kod suda, odnosno notara kao povjerenika suda u ostavinskom postupku, pri čemu stranka-davalac punomoći mora potpisati zapisnik u kome je konstatirana njena izjava o davanju punomoći.; E. Bikić, S. Suljević, 301-303.

13 Čl. 9. ZN FBiH, Važeće odredbe nasljednog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini predviđaju vanbračnog partnera kao zakonskog nasljednika, na način da odredbe koje važe za bračne partnere, jednako važe za vanbračne partnere, a sve u skladu sa općim principom jednakog tretmana bračnih i vanbračnih partnera u pravu Bosne i Hercegovine. U pogledu uslova za postojanje vanbračne zajednice, nasljedno zakonodavstvo predviđa upućujuće odredbe koje određuju da se postojanje vanbračne zajednice procjenjuje u skladu sa važećim porodičnim zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini.; Dž. Suljević, „Zaštita porodice i braka u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine i u praksi Suda EU“, *Zbornik radova deveti međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava „Aktuelna problematika porodičnopravne teorije i prakse“*, god. IX, br.9, 2021, 385.

14 Čl.10. st.1. i 2. ZN FBiH, čl. 10. st.1. i 2. ZN BD BiH, čl. 9. st.1. i 2. ZN RS

15 Čl.12. ZN FBiH, čl.12. ZN BD BiH, čl.11. ZN RS; I. Babić, *Nasljedno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, Banja Luka, 2012, 37.

da je vanbračna zajednica prestala smrću ostavioca. Ukoliko je brak prestao prije smrti ostavioca i to razvodom ili poništenjem braka, bračni partner gubi pravo nasljeđivanja, ili ako postoji pravosnažna presuda o razvodu ili poništaju braka koja je donijeta prije smrti ostavioca, ali i ako je ostavitelj bio podnio tužbu za razvod braka, a poslije ostaviteljeve smrti se utvrdi da je tužba bila osnovana ili ako njegov brak sa ostaviteljem bude oglašen za nepostojeći ili bude poništen poslije smrti ostavitelja, iz uzroka za čije je postojanje nadživjeli bračni partner znao u vrijeme zaključenja braka ili ako je njegova zajednica života sa ostaviteljem bila trajno prestala njegovom krivicom ili u sporazumu sa ostaviteljem.<sup>16</sup> Vanbračni partner gubi pravo na nasljeđivanje na osnovu zakona ako je njegova zajednica života sa ostaviteljem trajno prestala prije smrti ostavitelja.<sup>17</sup>

Bračni odnosno vanbračni partner pored zakonskog nasljeđivanja može nasljeđivati ostavioca i po osnovu testamenta<sup>18</sup>, dok nasljedno zakonodavstvo entiteta FBiH i Distrikta Brčko predviđa i nasljeđivanje na osnovu ugovora o nasljeđivanju između bračnih odnosno vanbračnih partnera.<sup>19</sup> Ugovor o nasljeđivanju predstavlja ugovor nasljednog prava uveden reformom nasljednog zakonodavstva, te predviđen Zakonom o nasljeđivanju u FBiH i Zakonom o nasljeđivanju BD BiH, dok Zakon o nasljeđivanju RS ne predviđa isti kao osnov nasljeđivanja, te sadrži odredbe o zabrani zaključenja navedenog ugovora.<sup>20</sup> Ugovor o nasljeđivanju pruža mogućnost bračnim odnosno vanbračnim partnerima odnosno budućim bračnim partnerima da regulišu svoje imovinskopravne odnose za slučaj smrti. Osnovne karakteristike ugovora o nasljeđivanju predviđenog u nasljednom zakonodavstvu entiteta FBiH i BD BiH jesu da je strogo ograničen krug lica koja mogu zaključiti ugovor, da se radi o strogo ličnom pravnom poslu kojeg mogu zaključiti samo bračni odnosno vanbračni partneri koji imaju punu poslovnu sposobnost, predviđena je stroga forma za zaključenje ugovora, strogo određen obim sadržaja ugovora o nasljeđivanju te odredbe o opozivu.<sup>21</sup>

Specifičnosti položaja bračnog odnosno vanbračnog partnera kao nasljednika u ostavinskom postupku dodatno su naglašene postojanjem instituta kroz koji se bračnom odnosno vanbračnom partneru može povećati nasljedni dio koji mu

---

16 Čl.25. ZN FBiH, čl. 26. ZN BD BiH, čl.24. ZN RS

17 E. Bikić, S. Suljević, 69.

18 Čl. 5. st.2. ZN FBiH, čl.5. st.3. ZN BD BiH, čl.5. ZN RS; N.Gavella/ V.Belaj, „*Nasljedno pravo-III bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje*“, Narodne novine d.d. Zagreb, Zagreb 2008, 189.

19 Čl.5. st.2. ZN FBiH, čl.5. st.3. ZN BD BiH

20 Zakon o nasljeđivanju RS ne predviđa ugovor o nasljeđivanju kao osnov pozivanja na naslijeđe, odnosno isti predviđa samo dva osnova pozivanja na naslijeđe, a to su zakon i testament, dok je ugovor o nasljeđivanju zabranjen (čl.152. ZN RS), te ovakva krucijalna razlika u uređenju instituta u pravnom sistemu jedne države u budućnosti bi mogla da stvara određene poteškoće i probleme, te bi s obzirom na pravnu sigurnost bilo potrebno izvršiti unifikaciju nasljednog prava entiteta u pogledu na ovaj institut.; A. Perkušić, B. Ivančić-Kačer, „(Ne)dopušteni nasljednopravni ugovori ili ugovori nasljednog prava ili paranasljedni ugovori u hrvatskom pozitivnom pravu“, *Pravni vjesnik*, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, 2006, 150-163.

21 Dž. Suljević, „Ugovor o nasljeđivanju u međunarodnom privatnom pravu“, 22.; B.Krešić, „Ugovor o nasljeđivanju- ne/opravanost normiranja u Zakonu o nasljeđivanju u Federaciji Bosne i Hercegovine“, *Pravna misao*, br. 5-6/ 2010, Sarajevo, 2010, 50.

pripada na osnovu zakona, a na zahtjev bračnog odnosno vanbračnog partnera koji je pozvan na naslijeđe uz ispunjenje zakonom propisanih uvjeta za primjenu navedenog instituta. U skladu sa važećim odredbama nasljednog zakonodavstva u BiH, bračni partner koji nema nužnih sredstava za život, a pozvan je na naslijeđe sa nasljednicima prvog ili drugog nasljednog reda, sud može, na zahtjev bračnog partnera, odlučiti da bračni partner naslijedi i jedan dio onog dijela ostavine koji bi po zakonu trebalo da naslijede ostali nasljednici, a može odlučiti i da bračni partner naslijedi cijelu ostavinu, ako je ona tako male vrijednosti da bi njenom podjelom bračni partner zapao u oskudicu.<sup>22</sup> Sud će, pri odlučivanju o zahtjevu uzeti u sve okolnosti, a naročito imovinske prilike i sposobnosti za privređivanje bračnog partnera, trajanje bračne zajednice, imovinske prilike ostalih nasljednika i njihovu sposobnost za privređivanje i vrijednost ostavine.<sup>23</sup>

### 3. Izdvajanje bračne odnosno vanbračne stečevine u ostavinskom postupku

Imovina koja predstavlja bračnu/vanbračnu stečevinu bračnih/vanbračnih partnera može u zemljišnoj knjizi (u Republici Srpskoj u registru nepokretnosti) biti upisana kao suvlasništvo oba bračna/vanbračna partnera, ili biti upisana kao (su)vlasništvo samo jednog bračnog/vanbračnog partnera. Ukoliko je u zemljišne knjige kao vlasnik stečevine upisan jedan bračni partner, Porodični zakon FBiH kao i Porodični zakon BD BiH predviđa da drugi bračni/vanbračni partner može zahtijevati ispravku upisa.<sup>24</sup> Pritom je pravo vlasništva po osnovu bračne/vanbračne stečevine stečeno na osnovu zakona, odnosno stvarno pravo je stečeno već u času ispunjenja tih pretpostavki određenim zakonom, pa upis u zemljišne knjige nije pretpostavka za sticanje prava vlasništva.<sup>25</sup> Naknadni upis u zemljišne knjige ima samo deklaratorno dejstvo.<sup>26</sup> Ispravka upisa vrši se u skladu sa odredbama koje uređuju zemljišne knjigama.<sup>27</sup> Važeće odredbe Zakona o zemljišnim knjigama FBiH predviđaju upis ispravke u zemljišne knjige samo uz saglasnost upisanog bračnog/vanbračnog partnera.<sup>28</sup>

22 Čl.26. st.1. ZN FBiH, čl.27. st.1. ZN BD BiH, čl.25. st.1. ZN RS

23 Čl.26. st.2. ZN FBiH, čl.27. st.2. ZN BD BiH, čl.25. st.2. ZN RS

24 Čl.252. st.3. Porodičnog zakona FBiH, u daljem tekstu: PZ FBiH, („Službene novine FBiH“, br.35/05, 31/14), čl.227. st.3. Porodičnog zakona BD BiH, u daljem tekstu: PZ BD BiH) („Službeni glasnik BD BiH“, br.23/07).

25 Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 17 0 P 001 058 13 Rev od 06.02.2015. godine

26 M. Povlakić, „Načelo upisa i stjecanje prava vlasništva na nekretninama prema novom zemljišnoknjižnom i stvarnom pravu u BiH“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, vol.53, 2010, 325.

27 Čl.252. st.3. PZ FBiH, čl.227. st.3. PZ BD BiH

28 Čl.41. Zakona o zemljišnim knjigama FBiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 58/02, 19/03, 54/04 i 32/19), čl. 102. st. 1. Zakona o premjeru i katastru nepokretnosti Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, 6/2012, 110/2016, 22/2018, 62/2018, 95/2019).; L. Velić, B. Jeličić, „Sticanje i dioba bračne stečevine u pravu Bosne i Hercegovine“, *Zbornik radova deveti međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava „Aktuelna problematika porodičnopravne teorije i prakse“*, god. IX, br.9, 2021, 351.

Ukoliko dođe do smrti bračnog/vanbračnog partnera koji je upisan kao u zemljišnim knjigama kao vlasnik bračne/vanbračne stečevine, a za njegovog života nije podnesen zahtjev za ispravku upisa, nadživjeli bračni/vanbračni partner može zahtijevati izdvajanje bračne/vanbračne stečevine u ostavinskom postupku, iz razloga što u ostavinsku masu spadaju sva ona subjektivna građanska prava koja pripadaju ostaviocu u trenutku njegove smrti, a ne i ona koja pripadaju drugom licu, odnosno nadživjelom bračnom/vanbračnom partneru ostavioca, a po osnovu bračne/vanbračne stečevine.<sup>29</sup>

Izdvajanje bračne stečevine u ostavinskom postupku može zahtijevati samo bračni odnosno vanbračni partner koji je stranka u ostavinskom postupku, odnosno koji je pozvan na naslijeđe po osnovu zakona ili nekog drugog osnova za pozivanje na naslijeđe (testament, ugovor o nasljeđivanju). Ukoliko se radi o bračnom partneru s kojim je brak razveden, odnosno vanbračnom partneru s kojim je zajednica života trajno prestala prije smrti ostavioca, ukoliko nije pozvan na naslijeđe po osnovu testamenta ili ugovora o nasljeđivanju, isti se ne smatra strankom u ostavinskom postupku, i ne može ostvarivati ovo svoje pravo kroz ostavinski postupak, nego može ostvariti svoja prava za izdvajanje bračne odnosno vanbračne stečevine pokretanjem parničnog postupka.<sup>30</sup>

Važeće odredbe nasljednog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini ne predviđaju posebne odredbe koje se odnose na zahtjev za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine u ostavinskom postupku.<sup>31</sup> Bračni odnosno vanbračni partner postavljanjem navedenog zahtjeva za izdvajanje bračne stečevine može se uporediti sa licem koje traži odvajanje ostavine od imovine nasljednika (*separatio bonorum*), obzirom da se odvajanjem ostavine od imovine nasljednika štite njegova prava odnosno sprječava se da se imovina ostavioca „pomiješa“ sa imovinom drugih osoba.<sup>32</sup>

29 Zakon o nasljeđivanju u FBiH i Zakon o nasljeđivanju BD BiH predviđaju da se nasljeđivati mogu stvari i prava koja pripadaju fizičkim licima (čl.2. ZN FBiH, čl.2. ZN BD BiH), dok se nasljedno pravo stiče u trenutku smrti ostavitelja (čl.5. st.4. ZN FBiH, čl.5. st.4. ZN BD BiH), iz čega proizlazi da nasljednici ostavitelja nasljeđuju stvari i prava koja pripadaju ostavitelju u trenutku njegove smrti. Zakon o nasljeđivanju RS predviđa da zaostavštinu čine sva nasljeđivanju podobna prava koja su ostaviocu pripadala do trenutka smrti (čl.2. st.2. ZN RS).

30 Presuda Županijskog suda u Varaždinu, broj: **GŽ-1153/03-2** od 29.09.2003.godine.

31 Važeći Zakon o nasljeđivanju u FBiH, Zakon o nasljeđivanju RS i Zakon o nasljeđivanju BD BiH predviđaju izdvajanje imovine iz ostavine, i to izdvajanje u korist potomaka koji su privređivali sa ostaviteljem, na način da ostaviočevi potomci, usvojenici koji su živjeli u zajednici sa ostaviteljem, i svojim radom, zaradom ili mu na drugi način pomagali u privređivanju imaju pravo zahtijevati da im se iz ostavine izdvoji dio koji odgovara njihovom doprinosu u povećanju vrijednosti ostaviteljeve imovine, dok ovo pravo ne pripada bračnom/vanbračnom partneru ostavioca (čl.35. ZN FBiH, čl.37. PZ RS, čl.39. PZ BD BiH). Nasljedno zakonodavstvo u BiH također predviđa i izdvajanje predmeta domaćinstva, na osnovu kojeg nadživjelom bračnom partneru i ostaviteljevim potomcima koji su živjeli sa ostaviteljem u istom domaćinstvu pripadaju predmeti domaćinstva koji služe za zadovoljavanje njihovih svakodnevnih potreba, kao što su pokućstvo, namještaj, posteljina i slično, ali ne ako su ovi predmeti znatnije vrijednosti (čl.36. ZN FBiH, čl.38. PZ RS, čl.39. PZ BD BiH). Oba nasljednopravna instituta ne obuhvataju zahtjev za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine, obzirom da prvi mogu podnijeti samo ostaviočevi potomci, a drugi može podnijeti i bračni/vanbračni partner ostavioca, ali se odnosi samo na predmete domaćinstva.

32 Čl.173. st.1. ZN FBiH, čl.178. st.1. ZN BD BiH, čl.164. st.1. ZN RS; V. Radović, N. Tešić, „O poveriočevim dopunskim pravima“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, god.LXIII; no.3, 2015, 189.

Međutim, bračni/vanbračni partner u okviru zahtjeva za izdvajanje bračne stečevine ostvaruje šira prava u odnosu na povjerioce ostavioca, obzirom na to da ne stiče pravo prvenstva u namirenju, nego stiče pravni osnov za upis svog stečenog prava suvlasništva na imovini, a po osnovu bračne stečevine.<sup>33</sup> Također, razlike se ogledaju i u pogledu rokova za postavljanje zahtjeva, tako da se odvajanje ostavine može zahtijevati u roku od tri mjeseca od otvaranja naslijeđa, dok se zahtjev za izdvajanje bračne stečevine u ostavinskom postupku može postaviti do pravosnažnosti odluke u ostavinskom postupku.<sup>34</sup> U oba slučaja se radi o prekluzivnim rokovima, obzirom da se nakon proteka navedenog roka gubi pravo da se zahtijeva odvajanje odnosno da se zahtijeva izdvajanje bračne stečevine u ostavinskom postupku.<sup>35</sup>

### 3.1. Uslovi i rokovi za podnošenje zahtjeva za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine

Bračni odnosno vanbračni partner kao stranka u ostavinskom postupku može postaviti zahtjev za izdvajanje bračne odnosno vanbračne stečevine, pod uslovom da se radi o imovini koja predstavlja bračnu stečevinu nadživjelog bračnog/vanbračnog partnera sa ostaviocem.<sup>36</sup> Ukoliko imovina ostavioca za koju nadživjeli bračni/vanbračni partner postavlja zahtjev za izdvajanje predstavlja posebnu imovinu ostavioca, kao što je imovina koja je stečena nasljeđivanjem, neće se donijeti odluka o izdvajanju. Nadživjeli bračni odnosno vanbračni partner koji postavlja navedeni zahtjev je potrebno da dokaže da se radi o imovini koja je njegova bračna stečevina sa ostaviocem.<sup>37</sup> Da bi se izvršilo izdvajanje bračne/vanbračne stečevine potrebno je da je ista upisana u javnim registrima (zemljišnoj knjizi) kao (su)vlasništvo ostavioca. Ukoliko neka imovina se ne vodi u javnim registrima na ostaviocu, nego predstavlja vanknjižno vlasništvo ostavioca, može se donijeti odluka o izdvajanju bračne/

---

33 Čl.173. st.2. ZN FBiH, čl.164. st.1. ZN RS, čl.178. st.2. ZN BD BiH; Dž. Suljević, „Položaj povjerilaca u ostavinskom postupku u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu i u pravu Evropske unije“, *Revija za pravo i ekonomiju*, god.22, br.2, 2021, 171.

34 Čl.173. st.1. ZN FBiH, čl.164. st.1. ZN RS, čl.178. st.1. ZN BD BiH; čl.249. st.3. ZN FBiH, čl.253. ZN BD BiH, čl.137. ZVP RS

35 M. Butković, *Institut ostavinskog postupka kroz sudsku praksu*, Prilozi Hrvatske javnobilježničke komore, br.4/2013, Zagreb, 2013, 15.

36 Porodično zakonodavstvo u BiH, koje je uređeno sa tri zakona, različito terminološki određuje navedenu imovinu, pa Porodični zakon FBiH predviđa termin „bračna stečevina“, Porodični zakon BD predviđa termin „bračna tekovina“, dok Porodični zakon RS predviđa termin „zajednička imovina bračnih supružnika“. „Bračnu stečevinu“/„bračnu tekovinu“/„zajedničku imovinu bračnih supružnika“ čini imovina koju su bračni partneri stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine, pokloni trećih osoba učinjeni za vrijeme trajanja bračne zajednice, dobitak od igara na sreću, te prihodi od intelektualnog vlasništva ostvareni za vrijeme trajanja bračne zajednice (čl. 251. Porodičnog zakona FBiH, čl. 270. PZ RS, čl. 288 PZ BD BiH); Presuda Kantonalnog suda u Zenici, broj: 004-0-GŽ-07-000 777 od 14.05.2008.godine

37 Teret dokazivanja leži na stranki koja iznosi činjenice na kojim zasniva svoje zahtjeve (*onus probandi*) a to je u ovom slučaju nadživjeli bračni/vanbračni partner, pri čemu mu na raspolaganju stoje sva dokazna sredstva koja se mogu koristiti u parničnom postupku (uviđaj, isprave, svjedoci, stranke, vještaci i tumači), a kojim dokaznim sredstvima može dokazati da imovina koja je predmet ostavinskog postupka predstavlja njegovu bračnu stečevinu sa ostaviocem; J. Čizmić, „Isprave kao dokazno sredstvo u parničnom postupku“, *Zbornik radova Aktuelnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br.18, Mostar, 2021, 10.; B. Čalića, S. Omanović, 219.

vanbračne stečevine.<sup>38</sup> Odluka o izdvajanju se ne bi mogla provesti u javne registre obzirom da se navedena imovina ne vodi na ostaviocu, već predstavlja njegovo vanknjižno vlasništvo, a u skladu sa jednim od osnovnih načela građanskog prava niko na drugog ne može prenijeti više prava nego što ga sam ima (*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*).<sup>39</sup> U pogledu ovlaštenja za postavljanje zahtjeva za izdvajanje bračne odnosno vanbračne stečevine u ostavinskom postupku isti je ovlašten postaviti bračni odnosno vanbračni partner ostavioca, koji je ujedno i stranka u ostavinskom postupku, ovo pravo pripada i potomcima ostavioca, ukoliko postavljaju zahtjev za izdvajanje bračne stečevine na ime svog drugog ranije preminulog roditelja, dok sva druga lica koja smatraju da im pripada ovo pravo, kao što je bivši bračni partner ostavioca, svoja prava mogu ostvarivati u posebnom parničnom postupku, a ne kroz ostavinski postupak.<sup>40</sup>

Zahtjev za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine može se podnijeti u toku ostavinskog postupka, sve do pravosnažnosti rješenja o nasljeđivanju, ukoliko je bračni/vanbračni partner kao stranka učestvovao u ostavinskom postupku, dok pravosnažnošću rješenja o nasljeđivanju u vezi isticanja zahtjeva za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine nisu vezane osobe koje nisu kao stranke učestvovala u ostavinskom postupku. Tako važeći Zakon o nasljeđivanju u FBiH predviđa da „pravosnažnim rješenjem o nasljeđivanju nisu vezane osobe koje tvrde da im pripada neko pravo u pogledu onoga za što je utvrđeno da je u sastavu ostavine, ako nisu kao stranke učestvovala u ostavinskoj raspravi, niti su na nju bile uredno lično pozvane“.<sup>41</sup> Iz navedene odredbe Zakona o nasljeđivanju u FBiH proizlazi da su osobe koje tvrde da im pripada neko pravo u pogledu onoga što je utvrđeno u sastavu ostavine, a koje su kao stranke učestvovala u ostavinskoj raspravi ili na nju bile lično pozvane, vezane pravosnažnim rješenjem o nasljeđivanju, što znači da sa pravosnažnošću rješenja o nasljeđivanju ne bi imale pravo tražiti izdvajanje bračne/vanbračne stečevine u parničnom postupku. Slično odredbi Zakona o nasljeđivanju u FBiH, Zakon o nasljeđivanju BD BiH predviđa da „pravosnažno rješenje o nasljeđivanju ili legatu vezuje stranke koje su učestvovala u postupku raspravljavanja zaostavštine, ukoliko im nije priznato pravo da svoj zahtjev ostvaruju u parnici“, a jednaku odredbu sadrži i Zakon o vanparničnom postupku RS.<sup>42</sup> Iz navedenog proizlazi da stranka koja u ostavinskom postupku nije istakla zahtjev za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine, pa joj shodno tome nije ni priznato pravo da takav zahtjev ostvaruje u parnici, ne može taj zahtjev isticati nakon pravosnažnosti rješenja o nasljeđivanju.<sup>43</sup> S druge strane,

38 Ostavinsku masu mogu činiti i nekretnine koje u javnim registrima se ne vode na ostaviocu, te predstavljaju njegovo vanknjižno vlasništvo, te se povodom istih može postaviti i zahtjev za izdvajanje bračne stečevine.; Presuda Županijskog suda u Bjelovaru, broj: Gž-2473/00-2 od 21.12. 2000. godine

39 A. Abdić, „Načelo povjerenja u zemljišne knjige u Bosni i Hercegovini“; *Zagrebačka pravna revija*, vol.6, no.1, 2017, 101.

40 Presuda Županijskog suda u Splitu, broj: Gž-1710/2021-3 od 14.01.2022.godine

41 Čl.249. st.3. ZN FBiH

42 Čl.253. ZN BD BiH, čl.137. ZVP RS; Jednaka odredba je sadržana i u ranijem Zakonu o nasljeđivanju SR BiH, i to u članu 239. Zakona o nasljeđivanju SR BiH („Službeni list SRBiH“, br.7/80-267, 15/80-711)

43 Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 070-0-Rev-08-000268 od 31.03.2009. godine, Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj: Rev 1519/98, od 16. 5. 2001.

predmet zahtjeva za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine jesu stečena prava, te iz istoga proizlazi da bi bračni/vanbračni partner koji je kao stranka učestovao u ostavinskom postupku, i po pravosnažnosti odluke u ostavinskom postupku svoja prava povodom izdvajanja bračne stečevine i dalje mogao ostvarivati pokretanjem parničnog postupka, obzirom se da navedenim zahtijeva utvrđenje zakonom stečenog prava suvlasništva po osnovu bračne stečevine.<sup>44</sup> Pravo na pokretanje parničnog postupka za ostvarenje zahtjeva za izdvajanje bračne stečevine i po pravosnažnosti rješenja o nasljeđivanju također proističe iz zaštite osnovnog prava pristupa sudu, koje je zagarantovano Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kako je to istakao i Evropski sud za ljudska prava u predmetu *Biondić protiv Hrvatske*.<sup>45</sup>

### 3.2. Odluka o izdvajanju bračne/vanbračne stečevine i pravne posljedice izdvajanja bračne/vanbračne stečevine

Nadživjeli bračni odnosno vanbračni partner u ostavinskom postupku postavlja zahtjev za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine u okviru ostavinskog postupka, odnosno pred nadležnim ostavinskim sudom/notarom kao povjerenikom suda. Odluku o navedenom zahtjevu donosi sud u parničnom postupku, onda kada među strankama postoji spor o činjenicama od kojih zavisi sastav ostavine, i to na način da nadležni ostavinski sud donosi odluku o prekidu ostavinskog postupka i upućuje stranke na parnicu za ostvarenje svojih prava.<sup>46</sup> U tom slučaju se nadživjeli bračni/vanbračni partner upućuje na pokretanje parničnog postupka<sup>47</sup>, u kom postupku se donosi odluka/presuda kojom se vrši izdvajanje bračne/vanbračne stečevine, pri čemu sudski rok za pokretanje parničnog postupka od strane stranke u ostavinskom postupku nakon prekida istog nije prekluzivan u smislu da bi protekom navedenog roka trebalo dovršiti ostavinski postupak.<sup>48</sup> Po provođenju navedene presude kroz javne registre nastavlja se sa ostavinskim postupkom te ostavinska masa raspoređuje na nasljednike ostavioca.<sup>49</sup>

Ukoliko među strankama u ostavinskom postupku, odnosno pozvanim nasljednicima ostavioca, ne postoje sporne činjenice, postavlja se pitanje da li je potrebno i u tom slučaju prekinuti ostavinski postupak i uputiti stranke na pokretanje parničnog postupka za ostvarenje svojih prava ili se odluka o zahtjevu može donijeti u okviru ostavinskog postupka. Naime, ukoliko niko od ostalih sunasljednika u ostavinskom postupku ne osporava nadživjelom bračnom/vanbračnom partneru njegovo pravo na izdvajanje bračne/vanbračne stečevine, izvodi se zaključak da bi

---

godine

44 Presuda Vrhovnog suda BiH, broj: Rev-290/86 od 12.12.1986.godine

45 Predmet Evropskog suda za ljudska prava *Biondić protiv Hrvatske*, Aplikacija broj: 38355/05 od 08.11.2007.godine

46 Čl.241. st.1. ZN FBiH, čl.245. st.1. ZN BD BiH, čl. 129. ZVP RS; N. Stojanović, „Postupak za raspravljanje zaostavštine i prethodno pitanje“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, br.88, god. LIX, 2020, 44.

47 Čl.241.st.2. ZN FBiH, čl.245. st.2. ZN BD BiH

48 Rješenje Višeg suda u Novom Sadu, broj: Gž-1360/16 od 03.10.2017.godine

49 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, *Notarsko pravo*, GIZ, Sarajevo, 2013, 501.

se i u okviru ostavinskog postupka mogla donijeti odluka o zahtjevu za izdvajanje bračne stečevine, obzirom na prirodu ostavinskog postupka kao vanparničnog postupka jeste postupanje u predmetima u čijoj osnovi se ne nalazi spor.<sup>50</sup> O navedenom zahtjevu bi mogao i odlučivati notar kao povjerenik suda u ostavinskom postupku, obzirom da pozitivno nasljedno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini predviđa da notar kao povjerenik suda provodi postupak i donosi odluke o svim pitanjima u ostavinskom postupku o kojim ne postoji spor između stranaka.<sup>51</sup> Odluka o izdvajanju bračne stečevine donesena od strane ostavinskog suda odnosno notara kao povjerenika suda u ostavinskom postupku bi bila u formi rješenja, te bi se ista po pravosnažnosti dostavljala javnim registrima na provođenje, gdje bi se vršio upis nadživjelog bračnog/vanbračnog partnera sa svojim suvlasničkim dijelom stečenim na osnovu bračne stečevine.<sup>52</sup> Po provođenju navedene odluke o izdvajanju bračne/vanbračne stečevine bi se donijela odluka u ostavinskom predmetu povodom ostavinske mase, koju ostavinsku masu bi činila imovina koja je pripadala ostaviocu u trenutku njegove smrti, obzirom da je iz iste izdvojena imovina koja je bračna stečevina nadživjelog bračnog/vanbračnog partnera.

#### **4. Izdvajanje bračne odnosno vanbračne stečevine u ostavinskom postupku u pravu EU**

##### **4.1. Pravna regulacija pitanja bračnoimovinskog režima u EU– Uredba 2016/1103**

Povećana mobilnost građana i sve veći broj predmeta sa prekogračnim elementom te mnogobrojne razlike u pravnoj regulaciji instituta porodičnog prava u nacionalnim pravnim sistemima osnovni su razlozi dugogodišnje inicijative Evropske unije za donošenje pravnih akata u oblasti porodičnog prava, u kojoj su postojale mnoge poteškoće obzirom na shvatanje da je porodično pravo tradicionalna grana nacionalnog prava u koju Evropska unija nema nadležnost da se „miješa“.<sup>53</sup> Prvi rezultati zakonodavne inicijative Evropske unije mogu se pratiti kroz rad Komisije za evropsko porodično pravo, koja je oformljena kao čisto naučna inicijativa<sup>54</sup>, čiji doprinos se može pratiti kroz izradu Principa evropskog porodičnog prava kao i doprinos procesu harmonizacije porodičnog prava na nivou Evropske unije.<sup>55</sup>

50 B. Čalić, S. Omanović, 325.

51 Čl.260.st.2. ZN FBiH, čl.264. st.2. ZN BD BiH, čl.154. ZVP RS

52 H. Hobljaj, „Javni bilježnici i usporedna primjena Uredbe br.650/2012 o nasljeđivanju, Uredbe br.2016/1103 o bračnoimovinskom režimu i Uredbe br.2016/1104 o imovini registriranih partnerstava“, *Javni bilježnik*, vol.XXIV, br.47, 2020, 47.

53 K. Joamets, T. Kerikmae, „The new developments in Family law – Green Paper „Less Bureaucracy for Citizens: Promoting Free Movement of Public Documents and Recognition of the Effect of Civil Status Records“ its Applicability in Marriage on the Example of Estonia“, *European Studies – the Review of European Law, Economics and Politics*, br.1/2014, 70.

54 K. Boele-Woelki, „The principles of European family law: its aims and prospects“, *Utrecht Law Review*, vol.1, br.2, 2005, 160.

55 Doprinos Komisije u procesu harmonizacije porodičnog prava na nivou Evropske unije se ogleda u uspostavljanju mogućeg „puta“ za harmonizaciju prava kroz simultanu upotrebu dvije metode, i to

Principi evropskog porodičnog prava sastoje se od četiri knjige, pri čemu se prva knjiga Principa fokusira na oblast razvoda braka i izdržavanja bivših bračnih partnera, druga knjiga Principa se odnosi na principe u pogledu roditeljske odgovornosti, dok se treća knjiga odnosi na principe u pogledu imovinskih odnosa, a četvrta knjiga reguliše principe u pogledu imovinskih odnosa, izdržavanja i nasljednopravnih odnosa partnera u *de facto* zajednici.<sup>56</sup> Značaj donošenja jedinstvenih propisa u oblasti porodičnog prava na nivou Evropske unije istaknut je i u odluci Suda EU u predmetu *Garcia Avello*, gdje je Sud istakao da su slobode koje su zagarantovane Ugovorom o Evropskoj zajednici, također primjenjive i u oblasti porodičnog prava.<sup>57</sup>

Zakonodavna djelatnost Evropske unije u oblasti međunarodnog porodičnog prava započinje objavljivanjem Zelene knjige iz 2005. godine o mjerodavnom pravu i nadležnosti u pitanjima razvoda braka<sup>58</sup>, a potom i Zelene knjige o sukobu zakona u imovinskim odnosima bračnih partnera iz 2005. godine, sa područjem primjene i na druge zajednice života osim brak, kao što su registrovano partnerstvo i neregistrovana zajednica života.<sup>59</sup> Osim navedenih Zelenih knjiga iz oblasti porodičnog prava, donesena je i Zelena knjiga o nasljeđivanju i testamentu<sup>60</sup>, koja za područje primjene ima nasljednopravne odnose.<sup>61</sup> Sve navedene zakonodavne inicijative kasnije su rezultirale donošenjem obavezujućih akata sekundarnog prava Evropske unije, odnosno prvo prijedloga uredbi, a kasnije i uredbi u navednoj oblasti.

Oblast međunarodnog porodičnog prava je na nivou Evropske unije pravno regulisana kroz više pravnih instrumenata – uredbi, koje su rezultat dugogodišnjeg

upotrebom metode „*common core*“ harmonizacije kao pravila, što podrazumijeva stvaranje pravila koja su jedinstvena i zajednička svim nacionalnim pravnim sistemima, uz upotrebu „*better law*“ harmonizacije u onim oblastima u kojima ne postoji zajednička osnova u pojedinim nacionalnim zakonodavstvima, na koji način se primjenjuju ona pravna pravila koja pružaju veći nivo zaštite.; K. Boele-Woelki (ur.), *Common Core and Better Law in European Family Law*, European Family Law Series, Intersentia, Antwerp-Oxford, 2005, 32.; R. Battes, *Eherecht*, Springer, 2018, 35-26.

56 K. Boele-Woelki, B. Braat, I. Curry-Sumner, *European Family Law in Action, Volume III: Parental Responsibilities*, Intersentia, Antwerp-Oxford, 2005., V.; W. Pintents, Die Commission on European Family Law (CEFL) Ein Beitrag zur Europäisierung des Privatrechts: Festschrift zum 60-jährigen Bestehen des Europa-Instituts, u (W. Meng, G. Röss, T. Stein ur.) *Europäische Integration und Globalisierung: Festschrift zum 60-jährigen Bestehen des Europa-Instituts*, volume 84, Europa-Institut, 2011, 359.

57 Presuda Suda EU *Garcia Avello v. Belgium*, C-148/02 od 02.10.2003.godine

58 Green Paper on applicable law and jurisdiction in divorce matters (*SEC(2005) 331, COM/2005/0082 final*); Jedan od osnovnih razloga za donošenje Zelene knjige navodi se povećana mobilnost građana Evropske unije, koja je rezultirala povećanim brojem internacionalnih brakova, gdje su bračni partneri osobe različitih državljanstava, ili žive u različitim državama članicama, te da u situacijama kada takvi partneri odluče da razvedu svoj brak, potrebno je da postoji set pravila primjenjiv na navedeni odnos. Osnovna ideja pravila sadržanih u Zelenoj knjizi jeste harmonizacija prava, koja rezultira povećanjem nivoa sigurnosti i predvidljivosti za bračne partnere; A. Fiorini, „Harmonizing the law applicable to divorce and legal separation – enhanced cooperation as the way forward?“, *The International and Comparative Law Quarterly*, vol.59, no.4, 1143.

59 EU Commission Green Paper on Conflict of Laws in matters concerning matrimonial property regime, *COM (2006) 400 final* od 17.07.2006.godine, J. M. Scherpe, *European Family Law – Volume III, Family Law in a European Perspective*, Edward Elgar Publishing, 2016, 91.

60 EU Commission Green Paper on Succession and Wills, *COM (2005) 65 final* (01.03.2005.)

61 E. Lein, „A Further Step Towards a European code of Private International Law: The Commission Proposal for a Regulation on Succession“, *Yearbook of Private International Law*, vol.XI-2009, 112.

zakonodavnog i političkog procesa u Evropskoj uniji<sup>62</sup>, a to su Uredba Brisel II *bis*, o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću,<sup>63</sup> zatim Uredba EZ br.4/2009 o nadležnosti, mjerodavnom pravu i priznanju i izvršenju odluka i saradnji u stvarima koje se odnose na obavezu izdržavanja,<sup>64</sup> zatim Uredba Rim III, koja se odnosi se na mjerodavno pravo za razvod braka i zakonsku rastavu.<sup>65</sup> Nasljednopravni efekti imovinskih odnosa regulisani su Uredbom br.650/2012, koja se odnosi na nadležnost i mjerodavno pravo, priznanje i izvršenje odluka i prihvaćanje i izvršavanje javnih isprava u nasljednopravnim odnosima, kao i na uspostavu Evropske potvrde o nasljeđivanju.<sup>66</sup> Oblast imovinskih posljedica zajednica života, odnosno pitanje bračnoimovinskog režima, kao i imovinskog režima drugih priznatih zajednica života, pravno je uređena kroz dvije uredbe, i to kroz Uredbu br.2016/1103, koja se odnosi na nadležnost, mjerodavno pravo te priznanje i izvršenje odluka u stvarima bračnoimovinskih režima,<sup>67</sup> te kroz Uredbu br.2016/1104, koja se odnosi na nadležnost, mjerodavno pravo te priznanje i izvršenje odluka u stvarima imovinskih posljedica registrovanih partnerstava.<sup>68</sup>

Uredba br.2016/1103 predstavlja rezultat zakonodavne djelatnosti Evropske unije u oblasti pojačane saradnje,<sup>69</sup> a ista utvrđuje pravila o nadležnosti suda i mjerodavnog prava u pitanjima bračne imovine, te propisuje mehanizam priznavanja i izvršenja sudskih odluka u cijeloj Evropskoj uniji.<sup>70</sup> Uredba u svojim odredbama ne

---

62 I. Viarengo, P. Franzina (ur.), *The EU Regulations on Property Regimes of International Couples*, Edward Elgar Publishing, 2020, 3.

63 Uredba Vijeća (EZ) br.2201/2003 od 27.11.2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, „*Službeni list EU*“; L 338 (23.12.2003.)

64 Uredba Vijeća (EZ) br.4/2009 od 18.12.2008. o području nadležnosti, mjerodavnog prava, priznanja i izvršenja odluka te saradnji u stvarima koje se odnose na obavezu izdržavanja, „*Službeni list EU*“, L 7 (10.01.2009.); C. Jessel-Holst, „Dilemmas in application of EU International Family Law in most recent EU member states“, u (M. Župan, ur.) *Private International Law in the Jurisprudence of European Courts – Family at Focus*, Pravni fakultet Osijek, 2015, 60.

65 Uredba Vijeća EU br.1259/2010 o provedbi pojačane saradnje u području prava primjenjivog na razvod braka i zakonsku rastavu, „*Službeni list EU*“, L 343/10 (29.12.2010.)

66 Uredba Vijeća EU br.650/2012 Evropskog parlamenta i Vijeća od 04.07.2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Evropske potvrde o nasljeđivanju, „*Službeni list EU*“, L 201/107 (27.07.2012.)

67 Uredba Vijeća (EU) 2016/1103 od 24.06.2016. o provedbi pojačane saradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, „*Službeni list EU*“, L 183/1 (08.07.2016.)

68 Uredba Vijeća (EU) 2016/1104 od 24.06.2016. o provedbi pojačane saradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznanju i izvršenju odluka u stvarima imovinskih posljedica registrovanih partnerstava, „*Službeni list EU*“, L 183/30 (08.07.2016.)

69 Mehanizam pojačane saradnje predviđen je članom 20 st.1. Ugovora o funkcionisanju EU, a isti dozvoljava državama članicama koje žele da povećaju nivo integracije, da usvoje uniformne pravne akte u navedenoj oblasti, a koji akti su pravno vezujući samo za navedene države.; E. A. Oprea, „Party autonomy and the law applicable to the matrimonial property regimes in Europe“, *Cuadernos de Derecho Transnacional*, vol.10, br.2, 2018, 581-582.

70 E. Kavoliunaite-Ragauskienė, „Uredbe br.2016/1103 i 2016/1104: Razvoj i usvajanje“, u L.

definiše pojam „braka“ te isto predviđa kao nadležnost nacionalnih pravnih sistema, a također iz svog područja primjene isključuje i definisanje pojmova opće pravne sposobnosti bračnih partnera, kao i pitanja poput postojanja, valjanosti ili priznavanja braka.<sup>71</sup> Navedene odredbe ne uspostavljaju jedinstvenu pojmovno definisanje šta se sve smatra „brakom“ i samim time potpada pod područje primjene Uredbe, a iste se razlikuju od Prijedloga Uredbe, čime se povinuje „struji“ konzervativnih država članica EU.<sup>72</sup> Navedeni koncept dodatno je naglašen članom 9. Uredbe koji predviđa mogućnost da se sud proglasi nenadležnim za bračnu imovinu ako država suda ne priznaje određene brakove za potrebe postupka glede bračnoimovinskog režima.<sup>73</sup> Uredba iz područja primjene isključuje i oblast obaveze izdržavanja, kao i oblast nasljeđivanja, obzirom da su iste pravno regulisane ranijim uredbama, i to je oblast izdržavanja uređena Uredbom EZ br.4/2009, dok je oblast nasljeđivanja uređena Uredbom br.650/2012.<sup>74</sup> Pored navedenih, iz područja primjene su isključena pitanja iz oblasti prava na prenos ili prilagodbu prava na starosnu ili invalidsku penziju, kao i pitanja koja se odnose na oblast stvarnih prava, odnosno nastanak ili prenos prava na pokretnoj ili nepokretnoj imovini kao i upis prava u javne registre i učinci upisa.<sup>75</sup> Uredba uvodi pojam „bračnoimovinski režim“ kao samostalan pojam, koji uključuje kako pravila od kojih bračni partneri ne mogu odstupati, te sva fakultativna pravila koja su bračni drugovi dogovorili u skladu sa mjerodavnim pravom, te sva dispozitivna pravila mjerodavnog prava, čime se uspostavlja dosta široko područje primjene Uredbe, što je u pravnoj doktrini proizvelo veliki broj pitanja i nejasnoća, odnosno da li se područje primjene odnosi i na oblasti kao što je odgovornost bračnih partnera za dugove, obaveza bračnih partnera da zadovolje uobičajene/dnevne potrebe kućanstva, pokloni između bračnih partnera i drugi.<sup>76</sup>

Uredba br.2016/1103 o bračnoimovinskom režimu definiše i pojam „suda“, navodeći da isti treba imati široko značenje koje obuhvata ne samo sudove u strogom smislu riječi, nego i javne bilježnike/notare koji u određenim stvarima bračnoimovinskog režima izvršavaju sudske funkcije na osnovu ovlasti prenesenih od strane suda.<sup>77</sup> Obzirom da u pojedinim pravnim sistemima država članica EU, kao što je i R. Hrvatska, javni bilježnici/notari postupaju u ostavinskom postupku kao povjerenici suda, može se zaključiti da će javni bilježnik/notar koji je nadležan za odlučivanje o nasljeđivanju podjednako moći odlučivati i u stvarima bračnoimovinskog režima.<sup>78</sup> Pitanje tumačenja pojma „suda“ u pogledu nadležnosti

---

Ruggeri, A. Limante, N. Pogorelčnik Vogrinc (ur.), *Uredbe EU-a o imovinskim odnosima bračnih drugova i registriranih partnera*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2021, 30.

71 Alineja 17., 20., 21. Preamble Uredbe br. 2016/1103

72 A. Wysocka-Bar, „Enhanced cooperation in property matters in the EU and non-participating Member States“, *ERA Forum*, Springer, br.20, 2019, 192.

73 E. Kavoliunaite-Ragauskiene, 30.

74 Čl. 1. st.2. t. d) Uredbe br.2016/1103

75 Alineje 23., 24., 27., 28. Preamble Uredbe br. 2016/1103

76 P. Twardoch, „Remarks on the EU Regulation of 24 June 2016 in matters of matrimonial property regimes“, *Problems of International Private Law*, br.22, 2018, 73.

77 Alineja 29. Preamble Uredbe br.2016/1103

78 P. Poretti, „Odlučivanje o imovinskim odnosima bračnih drugova u ostavinskim postupcima sukladno Uredbi 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu“, *Javni bilježnik*, vol. XXI, br.44, 2017, 62.

javnog bilježnika/notara u oblasti nasljeđivanja bilo je predmet odlučivanja u predmetu Suda EU *WB*, gdje je Sud zauzeo stav da se tijela i pravni stručnjaci s nadležnostima u nasljednim stvarima mogu kvalificirati kao sudovi pod uvjetima prema kojim se tijelo ima smatrati sudom u smislu Uredbe br.650/2012.<sup>79</sup> Uredba br.650/2012 u svojim odredbama predviđa da se sudom smatraju sva pravosudna tijela i sva ostala tijela i pravni stručnjaci s nadležnošću u nasljednim stvarima koji izvršavaju pravosudne funkcije ili postupaju u skladu s prenesenim ovlastima od strane pravosudnog tijela ili postupaju pod nadzorom pravosudnog tijela, uz uvjet da takva druga tijela i pravni stručnjaci garantuju nepristranost i pravo svih stranaka na saslušanje i pod uvjetom da njihove odluke po pravu države članice u kojoj djeluju: (a) mogu biti predmet žalbe ili revizije od strane pravosudnog tijela, i (b) imaju sličnu valjanost i učinak kao i odluka pravosudnog tijela o istoj stvari.<sup>80</sup>

#### **4.2. Koncentracija nadležnosti za ostavinski postupak i pitanja bračnoimovinskog režima**

Uredba o bračnoimovinskom režimu kao osnov za zasnivanje međunarodne nadležnosti u pitanjima bračnoimovinskog režima predviđa koncentraciju nadležnosti za nasljednopravne odnose kao i za odnose bračnoimovinskog režima, što znači da sud države članice koji je bio nadležan za raspravljanje ostavine preminulog bračnog partnera bude nadležan i za bračnoimovinski režim, a jednako je predviđeno i za pitanja razvoda braka, zakonske rastave ili poništaja braka.<sup>81</sup>

Ukoliko nije uspostavljena nadležnost na osnovu nadležnosti za ostavinski postupak, razvod braka, zakonsku rastavu ili poništaj braka, na osnovu pravila o nadležnosti u ostalim slučajevima nadležni su sudovi države članice na čijem državnom području bračni partneri imaju uobičajeno boravište u trenutku pokretanja postupka pred sudom ili na čijem su državnom području bračni partneri imali zadnje uobičajeno boravište ako jedan od njih još uvijek tamo boravi u trenutku pokretanja postupka pred sudom ili na čijem državnom području protustranka ima uobičajeno boravište u trenutku pokretanja postupka pred sudom ili država zajedničkog državljanstva bračnih partnera u trenutku pokretanja postupka pred sudom.<sup>82</sup> Ukoliko se nadležnost uspostavlja na ovakvom osnovu, odnosno ukoliko se ne radi o slučajevima koncentracije nadležnosti, bračni partneri mogu izvršiti izbor suda, odnosno uspostaviti isključivu nadležnost suda, i to u korist sudova države članice čije je pravo mjerodavno u situacijama kad su stranke izvršile izbor prava ili je mjerodavno pravo prvog zajedničkog uobičajenog boravišta nakon sklapanja braka, zajedničkog državljanstva u trenutku sklapanja braka, ili sudova države članice u

<sup>79</sup> Presuda Suda EU *WB*, C-658/17 od 23.05.2019. godine

<sup>80</sup> Čl. 3. st.2. Uredbe br.650/2012

<sup>81</sup> Alineja 32-34. Uredbe br.2016/1103; čl. 4. i 5. Uredbe br.2016/1103; A. Limante, 30.

<sup>82</sup> Čl.6. Uredbe br.2016/1103; U teoriji se postavlja pitanje koliko dugo bračni partneri trebaju imati zajedničko uobičajeno boravište da bi isto potpadalo pod kriterij prvog zajedničkog uobičajenog boravišta, a obzirom da Uredba ne sadrži odredbe koje regulišu isto, smatra se da se radi o periodu od par mjeseci nakon zaključenja braka.; N. Pogorelnik Vogric, „Applicable Law in Matrimonial Property Regime Disputes“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol.40, br.3, 2019, 1081.

kojoj je brak sklopljen.<sup>83</sup> Nadležnost suda se može uspostaviti i u korist države članice čije je pravo mjerodavno, ukoliko se tuženi pred tim sudom upustio u postupak.<sup>84</sup> Pravila Uredbe o bračnoimovinskom režimu od alternativnoj nadležnosti odnose se na iznimne situacije kada se nadležni sud proglasi nenadležnim i to u situacijama kada dotični brak ne priznaje u svrhu postupka o bračnoimovinskim režimima, te je u takvim situacijama nadležan je sud koji stranke izaberu, sud na osnovu pravila o nadležnosti u ostalim slučajevima, sud pred kojim se tuženi upusti u postupak ili sud države članice u kojoj je brak sklopljen.<sup>85</sup> Uredba o bračnoimovinskom režimu, jednako kao i još tri uredbe EU i to Uredba br.650/2012 o nasljeđivanju, Uredba br.2016/1104 o imovinskim efektima registrovanih partnerstava i Uredba br.4/2009 o izdržavanju, sadrži i pravila o *forum necessitatis*. Uspostavljanje nadležnosti na osnovu instituta *forum necessitatis* se odnose na situaciju kada se ne može uspostaviti nadležnost suda države članice na osnovu nekog od predviđenih osnova za uspostavljanje nadležnosti predviđenih Uredbom, ili kada su se svi sudovi proglasili nenadležnim, kada se može uspostaviti nadležnost sudova države članice, i to one koja ima dovoljnu povezanost sa konkretnim predmetom.<sup>86</sup>

Koncentracija nadležnosti za bračnoimovinski režim u odnosu na ostavinski postupak u konkretnom slučaju u nacionalnim pravnim sistemima može dovesti do situacija kada je javni bilježnik odnosno notar kao povjerenik suda nadležan za raspravljanje zaostavštine jednog od preminulih bračnih partnera, a u toku ostavinskog postupka jave se pitanja vezana za bračnoimovinski režim. U navedenim situacijama, a u skladu sa odredbama o koncentraciji nadležnosti Uredbe o bračnoimovinskom režimu, javni bilježnik odnosno notar kao povjerenik suda u ostavinskom postupku nadležan je i za odlučivanje o pitanjima bračnoimovinskog režima. Međunarodna nadležnost za raspravljanje zaostavštine je zasnovana na uobičajenom boravištu, pa je za cjelokupnu zaostavštinu, u skladu sa konceptom jedinstvenosti zaostavštine, nadležan sud države članice u kojoj je ostavitelj imao uobičajeno boravište u trenutku smrti.<sup>87</sup> Pravila o uspostavljanju nadležnosti sadržana u Uredbi br.650/2012 o nasljeđivanju pored pravila o općoj nadležnosti predviđaju i pravila o prorogaciji nadležnosti kao i supsidijarnoj nadležnosti.<sup>88</sup> Kako pravila o prorogaciji nadležnosti

83 Čl. 7. Uredbe br.2016/1103; P. Mostowik, „The questionable impact of EU Regulations No 2016/1103 and 2016/1104 on the identity of marriage in a Member State“, *Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego*, br.22, 36.

84 Čl. 8. Uredbe br.2016/1103

85 *Ibid*; čl.9.

86 Čl. 11. Uredbe br.2016/1103; M. Szpunar, K. Pacula, „Forum of necessity in family law matters within the framework of EU and international law“, *Polski Proces Cywilny*, br.4/2021, 567.

87 Čl. 4. Uredbe br.250/2012; A. Bajan, I. Marić, „Nadležnost za raspravljanje ostavine u pravu Europske unije uz osvrt na sudsku praksu“, *Paragraf*, god.3, br.1/2019, 20.

88 Prorogacija nadležnosti predstavlja mogućnost izbora mjerodavnog prava od strane ostavioca, te stoga ostavilac ima opciju da bira između prava države članice čiji je državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti kao mjerodavnog za cjelokupno nasljeđivanje, dok se pravila o supsidijarnoj nadležnosti odnose na situacije kada je posljednje uobičajeno boravište ostavioca bilo izvan država članica u trećoj državi, te je u takvim slučajevima predviđena mogućnost uspostavljanja supsidijarne nadležnosti suda države članice u kojoj se nalazi imovina, i to ako je ostavilac bio državljanin te države članice u trenutku smrti.; S. Aras Kramar, „Nasljednopravna stvar s prekograničnim elementom i nadležnost u okviru Uredbe (EU) br.650/2012 o nasljeđivanju – neka hrvatska i slovenska iskustva i dvojbe“, *Zbornik*

sadržana u Uredbi br.650/2012 sadrže i mogućnost uspostavljanja isključive nadležnosti u onim situacijama kada je ostavilac za uređenje svog nasljeđivanja kao mjerodavno pravo odabrao pravo države članice čije on bio državljanin u trenutku odabira, ili u trenutku smrti, pod uslovom da stranke u ostavinskom postupku pristanu na isto, a ukoliko je za uspostavu takve nadležnosti potrebna saglasnost svih stranaka u postupku, preživjeli bračni partner se stavlja u nepovoljan položaj.<sup>89</sup>

Uredba o bračnoimovinskom režimu predviđa uspostavljanje nadležnosti javnog bilježnika odnosno notara za odlučivanje o bračnoimovinskom režimu, u koje potpada i zahtjev za izdvajanje bračne stečevine, i to u onim situacijama kada među strankama ne postoji spor, a u suprotnom, ukoliko postoji spor, za odlučivanje je nadležan sud države članice koja je u skladu sa Uredbom br.250/2012 nadležan za ostavinski postupak iza umrlog bračnog partnera. Nadležnost javnog bilježnika odnosno notara za pitanja bračnoimovinskom režimu u okviru ostavinskog postupka podrazumijeva i donošenje odluke kojom se rješavaju pitanja bračnoimovinskom režimu, odnosno u konkretnom slučaju odlučuje se o zahtjevu za izdvajanje bračne stečevine, koja odluka postaje pravni osnov za upis prava vlasništva u javne registre.<sup>90</sup>

#### **4.3. Mjerodavno pravo za bračnoimovinski režim u slučaju smrti bračnog partnera**

Uredba o bračnoimovinskom režimu uspostavlja jedinstvo mjerodavnog prava, pa se na osnovu istog pravo mjerodavno za bračnoimovinski režim primjenjuje na svu imovinu koja podliježe tom režimu, bez obzira na to gdje se ta imovina nalazi.<sup>91</sup> Uredba sadrži pravila o izboru mjerodavnog prava, a uspostavlja i pravila o mjerodavnom pravu ukoliko stranke nisu izvršile izbor mjerodavnog prava.<sup>92</sup> Pravila o izboru mjerodavnog prava su odraz ograničene autonomije volje odnosno ograničene mogućnosti izbora mjerodavnog prava<sup>93</sup>, obzirom da ista predviđaju izbor mjerodavnog prava od strane bračnih partnera u korist prava države članice u kojoj jedan od bračnih partnera ili budućih bračnih partnera ima uobičajeno boravište u trenutku zaključivanja sporazuma o izboru prava<sup>94</sup>, ili izbor prava države čiji je

---

*Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol.41, br.1, 2020., 102.; P. Poretti, „Nadležnost, nadležna tijela i postupci prema Uredbi (EU) br.650/2012 o nasljeđivanju“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, v.37, br.1, 2016., 569.

89 P. Poretti, „Odlučivanje o imovinskim odnosima bračnih drugova u ostavinskim postupcima sukladno Uredbi 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu“, *Javni bilježnik*, vol.21, no.44, 2017, 63.

90 Kako se sticanje prava i upis prava u javne registre provodi prema pravu države članice u kojoj se upisnik vodi, odnosno pravo države u kojoj se nalazi nekretnina, iz istog proizlazi da odluka notara odnosno rješenje o nasljeđivanju u dijelu u kojem navodi imovinu koja je bračna stečevina preživjelog bračnog druga mora u skladu sa navedenim važećim pravom biti pravni osnov za uknjižbu prava vlasništva u javne registre, odnosno da isto u praksi ne zahtijeva donošenje dodatne odluke od strane nadležnog suda.; *Ibid.*, 63.

91 Čl. 21. Uredbe br.2016/1103

92 A. Wysocka-Bar, 196.

93 Princip ograničenog izbora mjerodavnog prava usvojen je u oblast uređenja bračnoimovinskog režima da bi se na taj način eliminisala mogućnost da ugovorne strane – bračni partneri, odaberu pravo mjerodavno za uređenje svojih imovinskih odnosa u braku koje nema dovoljno poveznica sa konkretnim slučajem.; P. Twardoch, 78.

94 Uredba br.2016/1103 o bračnoimovinskom režimu ne sadrži odredbe vezano za definisanje koncepta

državljanin jedan od bračnih partnera u trenutku zaključenja sporazuma.<sup>95</sup> Izbor mjerodavnog prava dodatno je „sužen“ vremenskom odrednicom o uobičajenom boravištu odnosno državljanstvu u trenutku izbora prava, dok ranije donesena Uredba EU o nasljeđivanju nudi više tačaka vezivanja odnosno mogućnosti izbora predviđajući mogućnost izbora prava čiji je državljanin ostavilac u trenutku izbora ili u trenutku smrti.<sup>96</sup> Iako Uredba o bračnoimovinskom režimu ne sadrži pravila o izboru prava ukoliko se radi o osobama sa više državljanstava, kao što to radi Uredba o nasljeđivanju, mišljenja smo da bi bračni partneri bi trebali moći birati bilo koje od prava čiji su oni državljani, a ako su državljani više država, bilo koje od tih prava, a sve u skladu sa načelom poštivanja osnovnih principa EU.<sup>97</sup> Sporazum o izboru prava se zaključuje u pisanom obliku, pri čemu sporazum datiraju i potpisuju oba bračna partnera, a sve u skladu sa odredbama o formalnoj valjanosti sporazuma o izboru mjerodavnog prava, s tim da mogu biti predviđeni i dodatni formalni zahtjevi za bračnoimovinske sporazume u skladu sa pravom države članice uobičajenog boravišta bračnih partnera, odnosno pravima država članica uobičajenog boravišta svakog od bračnih partnera odnosno jednog od bračnih partnera.<sup>98</sup>

Ukoliko bračni partneri nisu zaključili sporazum o izboru prava, mjerodavno pravo za imovinskoravni režim je pravo zajedničkog uobičajenog boravišta bračnih partnera nakon sklapanja braka ili pravo zajedničkog državljanstva bračnih partnera u trenutku sklapanja braka, ili pravo s kojim su bračni partneri zajedno najbliže povezani u trenutku sklapanja braka, uzimajući u obzir sve okolnosti, a ukoliko bračni partneri imaju više od jednog zajedničkog državljanstva u trenutku sklapanja braka, mjerodavno pravo se procjenjuje na osnovu prvog i trećeg osnova za određivanje mjerodavnog prava predviđenog Uredbom o bračnoimovinskom režimu.<sup>99</sup> Uredba predviđa i mogućnost da se iznimno i na zahtjev jednog bračnog partnera pravosuđno tijelo nadležno za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima može odlučiti da bračnoimovinski režim uređuje pravo države čije pravo nije mjerodavno, ako dokaže da su bračni partneri imali posljednje zajedničko uobičajeno boravište u toj drugoj državi tokom znatno dužeg razdoblja nego u državi prvog zajedničkog uobičajenog boravišta i ako su se oba bračna partnera oslanjala na pravo te države u uređivanju ili planiranju svojih imovinskih odnosa.<sup>100</sup>

---

uobičajenog boravišta, te se isto procjenjuje u skladu sa kriterijima i interpretacijom sadržanom u odlukama Suda EU, obzirom da se radi o autonomnom pojmu u pravu EU, pa tako sud EU u presudi *Mercredi* (C-497/10) ističe da se uobičajeno boravište sastoji od boravka na jednom mjestu kojeg karakteriše jedna određena trajnost, te od voljnog elementa, odnosno od namjere navedene osobe da to mjesto učini svojim uobičajenim boravištem.

95 E. A. Oprea, 584.

96 Dž. Suljević, „Položaj povjerilaca u ostavinskom postupku u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu i u pravu Evropske unije“, 176.

97 E. A. Oprea, 585.

98 Ukoliko je sporazum zaključen u elektronskoj formi, da bi bio valjan isti mora da bude potpisan od strane oba bračna partnera pomoću pravila o elektronskom potpisu.; čl. 23. Uredbe br.2016/1103; N. Pogorelčnik Vogrinc, 1090.

99 Čl.26. st.1. i 2. Uredbe br.2016/1103

100 *Ibid*; čl.26. st.3.

#### **4.4. Zasnivanje međunarodne nadležnosti i određivanje mjerodavnog prava u odnosu na zahtjev za izdvajanje bračne stečevine u ostavinskom postupku – analiza slučaja**

Interferencija između instrumenata EU u pogledu određivanja međunarodne nadležnosti i mjerodavnog prava u pogledu zahtjeva za izdvajanje bračne stečevine u ostavinskom postupku, može se pratiti i kroz hipotetički slučaj. Amar, državljanin Bosne i Hercegovine, i Brigitte, državljanka SR Njemačke, zaključili su brak u Njemačkoj 1999. godine, te su zasnovali prvo zajedničko uobičajeno boravište kao i zajedničko prebivalište u Njemačkoj. U braku nisu imali djece, a od nepokretne imovine u braku su stekli stan i kuću u Njemačkoj i kuću u Bosni i Hercegovini. Amar iznenada umire u januaru 2022. godine u Njemačkoj, a u toku ostavinskog postupka njegov bračni partner Brigitte podnosi zahtjev za izdvajanje bračne stečevine.

U skladu sa odredbama Uredbe br.650/2012 o nasljeđivanju, međunarodna nadležnost za provođenje ostavinskog postupka u slučaju nepostojanja sporazuma, se zasniva na osnovu člana 4. Uredbe, pa tako postoji međunarodna nadležnost države članice u kojoj je ostavilac imao uobičajeno boravište u trenutku smrti, pa je tako za provođenje ostavinskog postupka iza umrlog Amara nadležan sud u Njemačkoj, odnosno notar kao povjerenik suda u ostavinskom postupku. U pogledu mjerodavnog prava za ostavinski postupak, mjerodavno je pravo države članice u kojoj je ostavilac imao uobičajeno boravište u trenutku smrti, obzirom da ostavilac nije izvršio izbor mjerodavnog prava. U konkretnom slučaju, mjerodavno pravo za nasljeđivanje je pravo Njemačke. Kako je Brigitte kao bračni partner u toku ostavinskog postupka istakla zahtjev za izdvajanje bračne stečevine, a koji predstavlja jedno od pitanja bračnoimovinskog režima, u skladu sa načelom koncentracije nadležnosti sadržanom u Uredbi br.2016/1103 o bračnoimovinskom režimu, postoji nadležnost suda u Njemačkoj odnosno notara kao povjerenika suda za odlučivanje, obzirom da je uspostavljena međunarodna nadležnost suda u Njemačkoj za ostavinski postupak u skladu sa Uredbom o nasljeđivanju. Mjerodavno pravo za pitanja bračnoimovinskog režima, odnosno za zahtjev za izdvajanje bračne stečevine, u skladu sa članom 26. st.1. tačka a) Uredbe br.2016/1103, je pravo države članice u kojoj su bračni partneri imali zajedničko uobičajeno boravište nakon sklapanja braka, a to je u konkretnom slučaju pravo Njemačke.

Obzirom da su bračni partneri Amar i Brigitte u toku trajanja bračne zajednice stekli nekretninu - kuću u Bosni i Hercegovini, u skladu sa važećim ZRSZ BiH<sup>101</sup>, postoji isključiva međunarodna nadležnost suda u Bosni i Hercegovini za raspravljavanje zaostavštine koja za predmet ima nekretnine koje se nalaze u Bosni i Hercegovini.<sup>102</sup> Obzirom da postoji isključiva međunarodna nadležnost za raspravljavanje zaostavštine, sud u Njemačkoj ne bi u toku ostavinskog postupka odlučivao o nekretninama u Bosni i Hercegovini, obzirom da ista odluka odnosno rješenje o nasljeđivanju ne bi bilo priznato u Bosni i Hercegovini u postupku priznanja i izvršenja strane sudske

---

101 Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, „Službeni list SFRJ“, br.43/082 i 72/82-1645, „Službeni list RBiH“, br.2/92-5, 13/94-189 (u daljem tekstu: ZRSZ BiH).

102 Čl.71. st.1. ZRSZ BiH

odluke iz razloga postojanja isključive nadležnosti sudova u Bosni i Hercegovini. Stoga bi se vezano za nekretninu – kuću u Bosni i Hercegovini, provodio ostavinski postupak pred sudom u Bosni i Hercegovini, odnosno notarom kao povjerenikom suda, a isto je suprotno konceptu jedinstvenosti zaostavštine sadržanom u Uredbi o nasljeđivanju, prema kojem je jedan ostavinski sud nadležan za cjelokupnu ostavinu, bez obzira na to u kojim se sve državama članicama nalazi ta imovina.<sup>103</sup> Mjerodavno pravo za nasljeđivanje, u skladu sa važećim odredbama ZRSZ BiH, jeste pravo države čiji je državljanin ostavilac u trenutku smrti, a kako je u konkretnom slučaju ostavilac državljanin Bosne i Hercegovine, mjerodavno pravo za nasljeđivanje je pravo Bosne i Hercegovine.<sup>104</sup> U pogledu zahtjeva za izdvajanje bračne stečevine u ostavinskom postupku, postoji isključiva međunarodna nadležnost sudova u Bosni i Hercegovini, obzirom da isti za predmet ima nekretnine koje se nalaze u Bosni i Hercegovini.<sup>105</sup> Mjerodavno pravo za zahtjev za izdvajanje bračne stečevine jeste pravo države u kojoj bračni partneri imaju zajedničko prebivalište, obzirom da bračni partneri nemaju zajedničko državljanstvo, pa je u navedenom slučaju pravo Njemačke mjerodavno za pitanje zahtjeva za izdvajanje bračne stečevine u ostavinskom postupku.<sup>106</sup>

## 5. Zaključak

Zahtjev za izdvajanje bračne stečevine se u skladu sa važećim nasljednim zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini može postaviti kako u ostavinskom postupku, tako i u posebnoj parnici, obzirom da se radi o stvarnopravnom zahtjevu nadživjelog bračnog/vanbračnog partnera. Ukoliko se zahtjev za izdvajanje bračne stečevine postavlja u toku ostavinskog postupka, nadživjeli bračni odnosno vanbračni partner je vezan prekluzivnim rokom, odnosno isti je potrebno da postavi do pravosnažnog okončanja ostavinskog postupka. Ukoliko ne postoji spor među strankama, odluku o postavljenom zahtjevu u okviru ostavinskog postupka donosi ostavinski sud, odnosno notar koji postupa kao povjerenik suda, a ukoliko među strankama postoji spor, odluka povodom izdvajanja bračne stečevine se donosi u parničnom postupku. Odluka o izdvajanju bračne stečevine u ostavinskom postupku se može donijeti u formi rješenja, a u praksi može biti sporno provođenje navedenog rješenja kroz javne registre u pogledu pravnog osnova za upis prava suvlasništva na ime bračne stečevine. Naime, sporno može biti da li navedeno rješenje o izdvajanju bračne/vanbračne stečevine prema važećim zakonskim propisima o stvarnim pravima i zemljišnim knjigama predstavlja ugovarajući pravni osnov za upis prava vlasništva ili je uz navedeno rješenje potrebna i dodatna odluka suda kao pravni osnov za sticanje

103 A. Bajan, I. Marić, „Nadležnost za raspravljanje ostavine u pravu Europske unije uz osvrt na sudsku praksu“, *Paragraf*, god.3, br.1/2019, 20.

104 Čl.30. st.1. ZRSZ BiH

105 Čl.56. ZRSZ BiH; A. Poljić, A. Hasić Imamović, „Rješavanje imovinskih sporova bračnih partnera sa elementom inostranosti, sa analizom bračnoimovinskih režima Francuske, Njemačke i Austrije“, *Revija za pravo i ekonomiju*, god.22, br.2, 2021, 112.

106 Čl.36. st.2. ZRSZ BiH

prava vlasništva. Stava smo da rješenje o izdvajanju bračne stečevine doneseno od strane nadležnog ostavinskog suda odnosno notara kao povjerenika suda može biti provedeno kroz javne registre, s tim da navedeno izdvajanje je potrebno provesti prije donošenja rješenja o nasljeđivanju kojim se odlučuje o ostavinskoj masi, te se okončava ostavinski postupak.

Pravna tekovina Evropske unije pitanja međunarodne nadležnosti i mjerodavnog prava u predmetima bračnoimovinskog režima reguliše Uredbom EU o bračnoimovinskom režimu, kojom je predviđena nadležnost notara kao povjerenika suda u ostavinskom postupku za odlučivanje o pitanjima bračnoimovinskog režima u koja spada i odlučivanje o zahtjevu za izdvajanje bračne/vanbračne stečevine. Nadležnost za odlučivanje o zahtjevu za izdvajanje u okviru ostavinskog postupka dodatno je apostrofirana načelom koncentracije međunarodne nadležnosti za nasljednopravne odnose kao i za odnose bračnoimovinskog režima.

Džejna Suljević, LL. M, senior teaching asisstant  
University of Zenica, Faculty of law

Sefedin Suljević, LL. M., notary

Nermina Suljević, LL. B., notary

## **DISTRIBUTION OF MATRIMONIAL PROPERTY IN PROBATE PROCEEDINGS**

**Summary:** The request for separation of matrimonial property represents the right of marital and extramarital partner as an heir in probate proceedings, on the basis of which they can demand that his matrimonial/extramarital property, which they acquired with the decedent during the marriage or cohabitation, be separated from the estate. As a consequence of the separation of matrimonial/extramarital property from the estate, there is a reduction of the property, that is, the separation of the part that belongs to the marital or extramarital partner and represents their matrimonial/extramarital property with the decedent.

Considering the existing changes in social relations and the increased mobility of the population, there is an increasing number of property relations between spouses characterized by foreign element, meaning the connection with a foreign country, whether the spouses live or establish a habitual residence in a foreign country or have immovable property in a foreign country. In order to determine the court's international jurisdiction and applicable law in cases with a foreign element, national legal provisions that regulate issues of international jurisdiction and applicable law are applied, while EU Regulation No. 2016/1103 on matrimonial property regime is applied in the European Union for the aforementioned issues.

The paper will analyze the position of the marital and extramarital partner as an heir in the probate proceeding, the content of the request for separation of matrimonial/extramarital property in the probate proceeding, as well as the procedure of separation of matrimonial/extramarital property and the legal consequences of the separation of matrimonial/extramarital property in the probate proceeding, as well as pointing to the legal regulations of the European Union which regulates the issue of international jurisdiction and applicable law in relation to the request for separation of matrimonial property in probate proceedings.

**Keywords:** probate procedure, probate estate, matrimonial/extramarital property, separation of matrimonial property, Regulation No. 2016/1103 on matrimonial property regime.